

Nr. A84/015

13 maart 1984

DE 'LIGA FÜR VOLKÉRFRIENSCHAFT DER DDR'

In deze inleidende Focus over de 'Liga für Völkerfreundschaft der DDR' (LfV) wordt de oprichting van deze overkoepelende organisatie geplaatst tegen de achtergrond van de 'Anerkennungspolitik' van de DDR in de jaren vijftig en het begin van de jaren zestig. Vervolgens wordt aandacht besteed aan een conferentie te Helsinki in 1968 over 'De erkenning van de DDR met betrekking tot de Europese veiligheid', die als de grootste manifestatie uit het verleden van de LfV mag worden beschouwd.

Sinds het einde van de jaren zeventig staat een belangrijk deel van de activiteiten van de LfV in het teken van de 'socialistische vredespolitiek', die "constructieve maatregelen voor het veiligstellen van de vrede gepaard laat gaan met wat nodig is voor de militaire verdediging van het socialistisch vaderland (de DDR)" *). In het laatste gedeelte van deze Focus wordt in het kort ingegaan op de propaganda -campagne, die de Liga in dit kader met name het afgelopen jaar heeft gevoerd.

*) Aldus de Oostduitse partijleider
tiende congres van de SED in april 1981.

op het

DE 'LIGA FÜR VÖLKERFREUNDSCHAFT DER DDR' (LfV)

De 'Anerkennungspolitik' van de DDR en de oprichting van de LfV

De oprichting van de 'Liga für Völkerfreundschaft der DDR' in december 1961, vier maanden na de bouw van de Berlijnse Muur, vloeide voort uit het streven van de Oostduitse regering naar diplomatieke betrekkingen met de landen buiten het Oostblok. De in 1949 geproclameerde Duitse Democratische Republiek (DDR) werd in de eerste twaalf jaren van haar bestaan alleen erkend door de volksdemocratieën. De niet-communistische landen knoopten geen diplomatieke betrekkingen met Oostduitsland aan, mede als gevolg van de in de Westduitse buitenlandse politiek toegepaste Hallsteindoc-trine. Volgens deze leer, genoemd naar haar geestelijke vader Walter HALLSTEIN *), onderhield de Bondsrepubliek Duitsland (BRD) geen diplomatieke betrekkingen met landen, die de soevereiniteit van de DDR erkenden. Om het aldus ontstane diplomatieke isolement ten opzichte van het Westen te doorbreken, beoogde de Oostduitse buitenlandse politiek "... door talrijke activiteiten en organisaties in het voorstadium van de diplomatie, de bevolking over de hele wereld van het bestaan van de DDR bewust te maken en de publieke opinie in het buitenland voor een erkenning van de DDR te mobiliseren" **). In dat kader trachtte de Oostduitse regering door uitbreiding van haar semi-officiële en informele contacten juist ook buiten het Sovjetblok, haar prestige te vergroten om via een de facto erkenning tenslotte ook een de jure erkenning door het Westen te bereiken. Bij gebrek aan diplomatieke middelen was de DDR voor de realisering van haar buitenlands politieke beleid ten opzichte van de niet-communistische landen in belangrijke mate aangewezen op de zogenaamde 'Auslandspropaganda' (propaganda in het buitenland). Langs deze weg werd in de westerse en 'neutrale' staten de vestiging van informatiecentra, handelsvertegenwoordigingen en culturele instituten voorbereid en de opbouw en uitbreiding van culturele, wetenschappelijke en vooral publicistische contacten bevorderd. De op de volksdemocratieën gerichte 'Auslandspropaganda' diende daarentegen de tijdens de Tweede Wereldoorlog ontstane anti-Duitse gevoelens weg te nemen en het 'Nieuwe

*) HALLSTEIN was van 1951 tot 1958 staatssecretaris van Buitenlandse Zaken in de BRD.

**) Zie : , Modell DDR. München 1972, p. 109.

Duitsland' voor de Oosteuropese bevolking ook 'psychologisch' acceptabel te maken.

Met dit doel voor ogen, werd op 7 juni 1952 de Vereniging voor Culturele Contacten met het Buitenland (VCCB; 'Gesellschaft für kulturelle Verbindungen mit dem Ausland') in het leven geroepen, die zich aanvankelijk vrijwel uitsluitend op de Oostblokstaten concentreerde en zich binnen korte tijd tot één van de belangrijkste instrumenten van de 'Auslandspropaganda' ontwikkelde. Daarnaast functioneerde sinds 29 juli 1954 de Duitse Liga voor de Verenigde Naties ('Deutsche Liga für die Vereinten Nationen'), opgericht om het internationaal aanzien van de DDR te verhogen en de opname van Oostduitsland in de VN te propageren. Bovendien fungeerde deze Liga voor de Oostduitse regering als een medium waarmee zij haar standpunt ten opzichte van belangrijke internationale kwesties, besproken in de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad van de VN, kenbaar kon maken.

Vanaf 1958 versterkte de VCCB haar cultureel gecamoufleerde propaganda in een aantal niet-communistische landen en richtte zij in dat kader verschillende vriendschapsverenigingen en -comités (o.a. de 'Deutsch-Arabische Gesellschaft', de 'Deutsch-Afrikanische Gesellschaft', de 'Deutsch-Sudostasiatische Gesellschaft', de 'Deutsch-Lateinamerikanische Gesellschaft' en de 'Deutsch-Nordische Gesellschaft', gericht op de Scandinavische landen). Om de activiteiten van deze nieuwe instrumenten van de 'Auslandspropaganda' beter te kunnen coördineren en ondersteunen besloot de VCCB tijdens een zitting op 4 december 1961 een overkoepelende organisatie in het leven te roepen. De werkzaamheden van een speciaal voor dit doel gevormd initiatiefcomité onder leiding van VCCB-president Robert ALT resulteerden elf dagen later in de oprichting van de 'Liga für Völkerfreundschaft der DDR' (LfV), onder het motto: 'Vriendschap der Volkeren versterkt de Vrede'. De eerste president van de nieuwe Liga verklaarde bij die gelegenheid dat zijn organisatie wilde bijdragen aan het ontwikkelen van uitgebreide internationale betrekkingen met het buitenland en aan het vergroten van het internationaal aanzien van de DDR. Daarbij zou zij zich laten leiden door de beginselen van de Oostduitse buitenlandse politiek: het veiligstellen van de wereldvrede en de principes van de vreedzame coëxistentie en vriendschappelijke samenwerking tussen de volken *).

*) Zie : Neues Deutschland, d.d. 16 december 1961.

De door genoemde term 'vreedzame coëxistentie', die nog steeds hoog in het vaandel van de LfV staat geschreven, werd in 1959 voor het eerst gebruikt door in een redevoering. De toenmalige Sovjet-leider verklaarde dat het voor landen met verschillende sociaal-economische stelsels mogelijk moest zijn om vreedzaam naast elkaar te bestaan en dat de politiek van de communistische en niet-communistische landen niet op elkaanders vernietiging moest zijn gericht. Men zou daarentegen uit moeten gaan van de eerbiediging van elkaars soevereiniteit, de niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van andere landen en de oplossing van internationale problemen via onderhandelingen. Op ideologisch terrein moest echter volgens de strijd tegen het kapitalisme opgevoerd worden.

Conform deze interpretatie heeft de huidige LfV voorzitter in het verleden verklaard, dat de vreedzame coëxistentie voor hem geen ideologische wapenstilstand, maar verscherpte klassenconfrontatie betekent. In dit verband achtte hij verhoging van de militaire verdedigingskracht noodzakelijk, toenemende strijd tegen de imperialistische ideologie onontkoombaar en afgrenzing van het imperialisme vanzelfsprekend .

De conferentie over 'De erkenning van de DDR m.b.t. de Europese veiligheid'

Op 26 mei 1962 omschreef de toenmalige Oostduitse plaatsvervangend minister van Buitenlandse Aangelegenheden in 'Neues Deutschland', het partijdagblad van de SED, als belangrijkste taak van de LfV in het buitenland voor de erkenning van de soevereiniteit van de DDR te werken. In dat kader werd door de LfV binnen korte tijd een aantal speciaal op de Westeuropese landen gerichte vriendschapsverenigingen in het leven geroepen, zoals de 'Deutsch-Französische Gesellschaft' (1962), de 'Deutsch-Britische Gesellschaft' (1963), de 'Deutsch-Italienische Gesellschaft' en de 'Deutsch-Belgische Gesellschaft'. Onder auspiciën van de LfV werd eind 1967 een initiatiefcomité gevormd, bestaande uit vertegenwoordigers van dergelijke vriendschapsverenigingen, met als voorzitter het sociaal-democratische lid van de Zweedse Rijksdag . Dit comité belegde in de weekeinde van 8 en 9 juni 1968 in de Finse hoofdstad Helsinki een internationale conferentie

met als thema 'De erkenning van de DDR met betrekking tot de Europese veiligheid', waaraan ongeveer 150 parlementariërs, juristen, auteurs en wetenschappers uit de DDR en veertien niet-communistische Europese landen, waaronder Nederland, deelnamen.

Op de bijeenkomst werd door de Oostduitse delegatie, onder leiding van de toenmalige LfV-topfunctionarissen *) en **), een ontwerp-resolutie ingediend, waarin niet alleen de Westduitse aanspraak voor geheel Duitsland te spreken werd veroordeeld, maar ook de erkenning werd bepleit van " ... de Duitse vredesstaat (bedoeld werd de DDR), die nazisme, militarisme en racisme met wortel en tak had uitgeroeid". Deze bombastische taal ging met name afgevaardigden uit Nederland, België, Frankrijk, Engeland, Noorwegen, Zweden en IJsland te ver. Uiteindelijk legden de Oost Duitsers zich neer bij een uit de Finse en Engelse ontwerp-resoluties opgesteld appèl, waarin " ... de voortdurende weigering van een aantal Europese regeringen normale betrekkingen op gelijke basis met beide Duitse staten aan te knopen én de aanspraak van één van deze beide staten (bedoeld werd de BRD) alleen het Duitse volk te vertegenwoordigen een ernstige belemmering voor de ontspanning ..." werd genoemd. Alle landen werden opgeroepen de onschendbaarheid van de grenzen van beide Duitse staten te erkennen. Tevens werd de wens uitgesproken dat de beide Duitse staten het verdrag tegen verdere spreiding van kernwapens zouden ondertekenen en als lid tot de Verenigde Naties zouden worden toegelaten ***) Na het uiteengaan van de conferentie bleef in Helsinki een Permanent Internationaal Comité voor de Erkenning van de DDR achter, dat in de daaropvolgende jaren de activiteiten coördineerde van de voor hetzelfde doel in een aantal Westeuropese landen gevormde erkenningscomités. De werkzaamheden van deze comités verloren hun functie toen de 'Ostpolitik' van de Westduitse Bondskanselier op 21 december 1972

*) was van 1968 tot 1978 president van de Duits-Sovjetrussische vriendschapsvereniging en lid van het presidium van de LfV.

**) was van 1964 tot 1976 president van de LfV. Sindsdien is hij vice-president van de LfV.

***) Zie : Neues Deutschland, d.d. 9 juni 1968 en 10 juni 1968. Haagsche Courant, d.d. 13 juni 1968.

resulteerde in een basisaccord tussen de BRD en de DDR. In het kielzog van de daaruit voortvloeiende normalisering van de Duits-Duitse betrekkingen erkenden meer dan 70 landen de DDR. Met de toetreding van Oostduitsland tot de VN in september 1973 en het aanknopen van diplomatieke betrekkingen met de Verenigde Staten één jaar later, werd het proces van de internationale erkenning van de DDR afgesloten. In verschillende Westeuropese landen werd de opheffing van de erkenningscomités gevolgd door de oprichting van organisaties voor vriendschappelijke contacten met de DDR. Eén van die nieuwe organisaties was de Vereniging Nederland-DDR (VND), die op 12 oktober 1974 in het leven werd geroepen.

De LfV en de 'socialistische vredespolitiek'

Volgens het in 1981 'door het 'Grafische Grossbetrieb Völkerfreundschaft' in Dresden gedrukte boekje 'Vragen en Antwoorden' beschouwt de Oostduitse regering het behoud van de vrede tegenwoordig als haar belangrijkste taak op het gebied van de buitenlandse politiek. Om de 'bewapenings- en confrontatiepolitiek' van het imperialisme tegenspel te kunnen bieden, acht zij daarbij de 'eenheid, sterkte en alzijdige samenwerking' met de Sovjet-Unie en de andere socialistische landen noodzakelijk. Deze nauwe band met vooral de USSR is terug te vinden in de nevenfuncties van een aantal topfunctionarissen van de LfV. Zo maakt de huidige LfV-president deel uit van het presidium van de Duits-Sovjetrussische Vriendschapsvereniging, met haar zes miljoen leden na de Freier Deutscher Gewerkschaftsbund de belangrijkste massaorganisatie in de DDR. Daarnaast zijn de vice-presidenten van de LfV en lid van de Wereldvredesraad, een essentieel onderdeel van het Sovjet-beïnvloedingsapparaat.

*) Dit bedrijf is de drukkerij van het overgrote deel van het propagandamateriaal van de LfV.

De grondslagen van de nauwe band met de Sovjet-Unie en andere Oost-bloklanden zijn terug te vinden in de bepalingen van het zesde artikel uit de Oostduitse grondwet van 1974 :

"De DDR is voor altijd en onherroepelijk met de USSR verbonden. Het innige en broederlijke verbond met haar garandeert het volk van de DDR de voortgang op de weg van het socialisme en de vrede. De DDR is een onscheidbaar bestanddeel van de gemeenschap van socialistische staten" *).

Tegenover vertegenwoordigers van vriendschapsverenigingen uit het 'niet-socialistische buitenland', die van 2 tot 4 juli 1983 in Oost-Berlijn bijeenkwamen voor de jaarlijkse besprekingen met de LfV, maakte Liga-president geheel conform deze beginselen duidelijk, dat de vriendschap en samenwerking met de Sovjet-Unie en alle andere socialistische landen het middelpunt vormen van het denken en handelen van de DDR-burgers met betrekking tot het internationale gebeuren en de buitenlandse politiek van de DDR. De geciteerde bepalingen uit de constitutie van 1974 waren inmiddels uitgewerkt in de in 1975 en daaropvolgende jaren gesloten verdragen inzake vriendschap, samenwerking en onderlinge bijstand met de USSR en de andere Oostblokstaten.

Op het tiende partijcongres van de SED in april 1981, verklaarde de Oostduitse leider , dat de 'socialistische vredespolitiek' constructieve maatregelen voor het veiligstellen van de vrede gepaard laat gaan met wat nodig is voor de militaire verdediging van het socialistische vaderland. Het aldus gevoerde beleid had toen reeds gestalte gekregen in de campagne tegen de neutronenbom en de pogingen tot tegenwerking van de uitvoering van het NAVO-dubbelbesluit uit 1979, dat voorzag in de plaatsing van Pershing II-en cruise missiles in West-Europa als de onderhandelingen over de middellange-afstandsraketten in Genève geen tastbare resultaten zouden opleveren. In dit kader heeft de LfV een intensieve propaganda-campagne gevoerd met het doel op haar manier de publieke opinie in het Westen 'bewust' te maken van het nucleaire inferno dat de mensheid door de komst van deze nieuwe wapensystemen als een zwaard van Damocles boven het hoofd zou hangen.

*) , Die neue Verfassung der DDR, Keulen 1974, p. 81.

Een onderdeel van die campagne vormden de eerder genoemde besprekingen van de LfV met de vertegenwoordigers van de vriendschapsverenigingen uit niet-communistische landen, die het afgelopen jaar vrijwel geheel in het teken van de ontwapeningsproblematiek stonden. In zijn bij die gelegenheid gehouden tendentieuze redevoering verklaarde LfV-president

, dat de "talrijke constructieve ontwapeningsvoorstellen" van de socialistische landen en de regeringen van andere staten *) evenals het massale protest van de vredesbeweging de regering in Washington "om haar gezicht te bewaren" gedwongen hadden in Genève de onderhandelingen met de Sovjet-Unie te starten. Na een uitvoerig betoog over de inspanningen die de Oostduitse burgers en de regeringen van de Oostbloklanden zich getroost zouden hebben om de wapenwedloop een (liefst Engelstalig) halt toe te roepen, sloot zijn uiteenzetting over de vrede- en veiligheidsproblematiek in anti-Westduitse stijl af met de vraag waarom de BRD "in het belang van de vrede en de veiligheid in Europa" niet bereid was zich in navolging van de DDR achter de diverse ontwapeningsinitiatieven van de Sovjet-Unie te scharen.

De beraadslagingen resulteerden uiteindelijk in een schriftelijke 'Gruss an das Volk und die Staatsführung der DDR', die tot besluit van de driedaagse bijeenkomst door de vertegenwoordigers van de vriendschapsverenigingen werd overhandigd tijdens een ontmoeting met

, lid van het Politburo en secretaris van het CC/SED. In deze gemeenschappelijke verklaring werd steun betuigd aan het streven naar de verwijdering en vernietiging van nucleaire en andere massavernietigingswapens, zonder dat daarbij echter gebruik werd gemaakt van anti-Amerikaanse of anti-Westduitse formuleringen **).

Een van de belangrijkste propagandabladen waarmee de LfV in 1983 haar campagne ten behoeve van de 'socialistische vredespolitiek' voerde, was het maandelijks verschijnende tijdschrift DDR-Revue, dat in het

*) Bedoeld wordt het initiatief van de Zweedse regering o.l.v. om een kernwapenvrije zone in Centraal-Europa in te stellen.

**) Zie : Neues Deutschland, d.d. 5 juli 1983.

Duits, Engels, Frans, Zweeds, Fins, Italiaans en Nederlands wordt verspreid. Dit periodiek liet het afgelopen jaar geen gelegenheid voorbijgaan om de 'flexibele' houding van de Sovjet-Unie bij de onderhandelingen in Genève aan te tonen en de 'constructieve' ontwapeningsvoorstellen van de Oostbloklanden toe te lichten. Daarnaast werden de Verenigde Staten eenzijdig verantwoordelijk gesteld voor de verhoging van de internationale spanningen, de dreigende verstoring van het militair evenwicht en het groeiende gevaar voor een kernoorlog. Kenmerkend was ook het doodzwijgen van de onafhankelijke vredesgroeperingen in Oost-Europa, terwijl de officiële 'DDR-Friedensrat' *) en onderdelen van het Sovjet-beïnvloedingsapparaat als de Wereldvredeeraad zich wel in de warme belangstelling van de DDR-Revue mochten verheugen. Bovendien werden in de rubriek 'Iedereen wil leven : STOP het NAVO-raketenbesluit' niet alleen DDR-prominenten, maar ook buitenlanders als de algemeen secretaris van het Nederlands samenwerkingsverband 'Stop de neutronenbom / Stop de kernwapenwedloop' aan het woord gelaten om hun veelal anti-Amerikaanse visie op de ontwapeningsvraagstukken te geven.

Dit jaar wordt de propagandacampagne van de LfV in dienst van de 'socialistische vredespolitiek' vermoedelijk onverminderd voortgezet, waarbij met name de Conferentie over Veiligheidsbevorderende en Vertrouwenwekkende Maatregelen te Stockholm de nodige aandacht kan krijgen. De redactie van de DDR-Revue geeft in het eerste nummer van de nieuwe jaargang voorlopig alleen nog maar een terugblik. Na haar lezers 'een vreedzaam 1984' toegewenst te hebben benadrukt zij nog eens dat de plaatsing van nieuwe Sovjetrussische raketssystemen in de DDR en Tsjechoslowakije als reactie op het begin van de stationering van de Pershing II- en cruise missiles in West-Europa "zich strikt beweegt binnen het kader dat door het optreden van de NAVO-landen wordt gedictieerd" en dat het mislukken van het overleg in Genève volledig voor rekening van de Verenigde Staten komt. Het feit dat juist de Sovjetdelegatie van de Geneefse onderhandelingstafel is weggelopen wordt daarbij verzwegen.

*) Terloops zij opgemerkt dat zowel vice-president van de LfV als van de DDR-Friedensrat is.